

професійного розвитку. Сильний особистий бренд допомагає танцівнику розширювати кар'єрні можливості, створювати стабільну аудиторію та досягати професійної реалізації в різних сферах хореографічного мистецтва.

Слободян М.В.

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності
В 6.03 Перформативні мистецтва.
Хореографічне мистецтво
Херсонського державного
університету
Науковий керівник: доцентка
Рехліцька А.Є.

СЦЕНІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ГУЦУЛЬСЬКОГО ОБРЯДУ «МАЛАНКА» У СУЧАСНОМУ ВОКАЛЬНО-ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

Обряд «Маланка» посідає особливе місце в гуцульській традиції і належить до Різдвяно-новорічного циклу. Святкування відбувається в ніч з 31 грудня на 1 січня. У язичницькі часи цей ритуал символізував пробудження природи, відлякування злих духів зими та прикликання багатого врожаю через магичні обряди, перевдягання та ритуальний сміх. Християнська церква згодом адаптувала свято, пов'язавши його з днем преподобної Меланії та святого Василя, проте народна традиція зберегла первісний містичний карнавал, де ключові ролі (зокрема Козу, Діда, Цигана та саму Маланку) незмінно виконують чоловіки, маскуючись та змінюючи голоси задля обману нечистої сили.

Аналіз побутування Маланки в сучасній Україні демонструє яскраву регіональну специфіку, де кожен етнографічний регіон сформував власну унікальну стилістику та символізм дійства. Якщо на Поділлі та Наддніпрянщині свято зберегло класичний фольклорний характер із фокусом на обрядове щедрування, величання господарів та камерні театралізовані сценки, то в Карпатському регіоні та на Буковині воно перетворилося на масштабний, подекуди гротескний вуличний маскарад.

Основу дійства становить ряджання, або переберія: у ній беруть участь виключно чоловіки і хлопці, які перевдягаються на Маланку, Василя, Козака, Діда, Бабу, Ведмеда, Цигана та інших персонажів.

Найбільш автентичні та колоритні традиції маланкування збереглися у трьох західних осередках, кожен з яких має неповторне обличчя. У прикордонному селищі Красноільськ на Буковині побутує унікальна «Красна Маланка», де головними фігурами є велетенські «Ведмеді» у солом'яних костюмах із крилами завдовжки до шести метрів, які ходять під проводом «Циган» і влаштовують ритуальні бої-змагання між кутами села.

Сусідні Вашківці відомі сатиричним карнавалом («Переберією»), де поруч із традиційними персонажами діють сучасні політичні та медійні маски, перетворюючи ніч на акт гострої соціальної сатири. Натомість на гуцульській Космаччині свято, відоме як «Щідра», вирізняється особливою містичністю [5].

Ключова риса «Маланки», яка визначила логіку її сценічних трансформацій, – це власне театральність, закладена в обряд від початку. З часом він змінювався: ритуальне поступалося місцем ігровому, а персонажі набували дедалі виразніших побутових рис. Міфологічні персонажі втрачали сакральну подобу, збагачувалися побутовими деталями та діяли відповідно до умовностей гри, а не самих лише ритуальних програм.

Синтез вокального, хореографічного і драматичного начал закладений у саму структуру «Маланки». Учасники ходи співають щедрівки і колядки, рухаються процесійно та виконують ритмічні рухи, які у первісному уявленні мали магічну силу – силу слова, ритму і тіла водночас.

Суспільне визнання обряду знайшло відображення і в його офіційній охороні. «Традиційний обряд Маланка» з села Белелуя на Івано-Франківщині включено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України [1].

Перенесення обряду на сцену – це зовсім інша творча діяльність, ніж збереження живої традиції. Постановники стикаються з цілою низкою художніх та методологічних питань, які не мають єдиної відповіді.

По-перше, потрібно відібрати і впорядкувати матеріал. Нічна імпровізаційна хода, що не має фіксованого кінця, перетворюється на завершений сценічний номер або вокально-хореографічну композицію з виразною драматургічною будовою. По-друге, вуличний колективний перформанс, відкритий для всіх присутніх, вписується у сценічний простір з чіткими межами і зафіксованою точкою глядацького погляду. По-третє, в обряді немає чіткого поділу між учасником і глядачем – усі занурені у спільне

дійство одночасно. На сцені ця рівність зникає: з'являється традиційна театральна межа між сценою і залом [4, с. 75].

Вокальна складова також зазнає переосмислення. Щедрівка і колядка стають художнім текстом, де провідну роль відіграють тембр, динаміка і фактура звучання. Хореографічна інтерпретація «Маланки» на сцені виростає з автентичної гуцульської танцювальної традиції, але неминуче зазнає творчих змін.

Вокальна складова сценічної «Маланки» пов'язана передусім із щедрівкою – жанром обрядової пісні, характерним для новорічного циклу. На відміну від колядки, яка оспівує народження Христа, щедрівка звертається безпосередньо до господаря, господині та членів родини, несучи побажання врожаю, достатку й успіху.

Сценічна робота зі щедрівочним матеріалом іде кількома шляхами. Перший – хорова аранжування: голоси розподіляються між солістами та хором, і тоді звучання відтворює живу, соціально насичену атмосферу маланкової процесії.

Другий – авторська обробка, де змінюється лад, темп і фактура, але мелодичний стрижень лишається недоторканим.

Третій – вокальна імпровізація в автентичних техніках гуцульського співу, зокрема «гуцулки» та «співу горлом». Саме вона найбільше наближає сценічне виконання до першоджерела.

Показово, що вимоги до постановників зростають. Як зауважує І. Гутник, «сучасному глядачеві вже недостатньо лише оригінальної композиційної побудови чи виразного малюнка танцю – дедалі більшого значення набувають видовищність і сценічна ефектність постановки» [3, с. 113]. Саме це і мають забезпечувати постановки «Маланки».

Сучасна мистецька практика пропонує різні форми освоєння обряду – і сценічні, і медійні. У 2022 р. вийшов фільм Дмитра Сухолиткого-Собчука «Памфір»: містичний простір Маланки тут став центральним художнім образом і смисловим тлом для сучасної драматичної історії. Фільм привернув до цієї традиції увагу широкої аудиторії [2].

Отже, сценічне прочитання обряду «Маланка» у вокально-хореографічному мистецтві – це складний і неоднозначний процес. Він потребує кількох умов водночас: поваги до першоджерела, художньої сміливості й розуміння культурного контексту. Включення обряду до

нематеріальної спадщини України та рух до списку ЮНЕСКО додатково підвищує відповідальність постановників. Їхня робота виконує не лише художню, а й культуроохоронну функцію – вона допомагає стародавній традиції залишатися живою, впізнаваною і значущою для нових поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басалига М. Маланку з Белелуї та два традиційні ремесла Франківщини внесли до переліку нематеріальної культурної спадщини України. Суспільне. 2023. URL: <https://suspilne.media/ivano-frankivsk/528705-malanku-z-belelui-ta-dva-tradicijni-remesla-frankivsini-vnesli-do-pereliku-nematerialnoi-kulturnoi-spadsini-ukraini/> (дата звернення: 13.05.2026)
2. Веляник А. Маланка, мораль і життя на кордоні. Про що «Памфір»? 2023. <https://svidomi.in.ua/page/malanka-moral-i-zhyttia-na-kordoni-pro-shcho-pamfir> (дата звернення: 13.05.2026)
3. Гутник І. Інтерпретації українських хороводів і хороводних танців у сучасному професійному народно-сценічному хореографічному мистецтві. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282470>
4. Куцик О., Ухач Л., Малишка Н. Особливості режисури театралізованих народних свят та обрядів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 34. С. 71–76.
5. Три Маланки: Ukrainer показав традиційні святкування 13 січня. URL: <https://marieclaire.ua/ru/fashion/tri-malanki-ukrayiner-pokazav-traditsijni-svyatkuvannya-13-sichnya/> (дата звернення: 16.05.2026)

Соколенко А.С.

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти
кафедри хореографії та спортивних
дисциплін
Сумського державного
педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ У ПІДТРИМЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Актуальність теми зумовлена особливими суспільними умовами, в яких сьогодні перебуває Україна. Війна впливає не лише на політичну, економічну та соціальну сфери життя, а й на духовний стан суспільства, систему цінностей